

Hakemli Yazılar / *Refereed Papers*

Okulöncesi Çocuklara Yönelik Kütüphane Hizmetlerinin Önemi ve Başarılı Bir Kütüphane Örneği*

The Importance of Library Services to Preschool Children and an Exemplary Library

Arif Yılmaz**

Öz

Bu çalışma ile erken çocukluk döneminde kaliteli eğitim programlarının ve kitaplara erişimin önemi ortaya konmakta ve bu bağlamda halk kütüphanelerinin çocuk bölümlerinin ne kadar önemli bir misyona sahip oldukları hatırlatılmaya çalışılmaktadır. Bu makale tanımlayıcı bir çalışmadır ve çalışmada niteliksel yöntem kullanılmıştır. Monroe İlçe Halk Kütüphanesi (MİHK) verileri toplanırken, gözlem, görüşme ve belge toplama teknikleri kullanılmış ve veriler bu doğrultuda analiz edilmiştir. Bulgular IFLA'nın "Çocuklara Yönelik Kütüphane Hizmetleri Rehberi"nde bahsedilen on ana başlık altında değerlendirilmiştir. Sonuçlar göstermektedir ki MİHK sistemi çocuklara yönelik olarak IFLA standartlarına göre oldukça başarılı bir şekilde hizmet vermektedir. Ancak, bu çalışma ayrıca şunu göstermektedir ki, ele alınan konuda örnek olabilmek ve gerekliliklerin yerine gelebilmesi için kütüphanelerin güçlü bir mali yapı ve toplum desteğine ihtiyaç vardır.

* 24-26 Ekim tarihinde Ankara'da düzenlenen Değişen Dünyada Bilgi Yönetimi Sempozyumu'nda sunulan posterin genişletilmiş halidir.

** Öğr. Gör. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Okul Öncesi Anabilim Dalı, arif@hacettepe.edu.tr

Anahtar sözcükler: Erken Çocukluk Eğitimi, Okulöncesi Eğitim, Okulöncesi Çocuklar, Çocuklara Verilen Kütüphane Hizmetleri, Çocuk Kütüphaneleri.

Abstract

This study aims that during early childhood stage, access to quality education programs and books have a vital importance and in that context, public libraries' children departments have an essential mission to support preschool children. This is a descriptive study that used qualitative method. While collecting data of MIHK, observations, interviews, and documents were used as data collection technique and the data was analyzed in that sense. IFLA's "Guidelines for Children's Libraries Services" was used as a framework to evaluate the findings. According to the results, MCPL system is very successful in regard to accomplishing the terms of IFLA's guidelines to support preschool children; however in fulfilling all of these there is a definite need for strong financial structure and support from the society.

Keywords: Early Childhood Education, Preschool Education, Preschool Children, Library Services to Preschool Children, Children Libraries.

Giriş

Erken çocukluk dönemi ya da başka bir deyişle okulöncesi dönemi öğrenmenin en belirgin ve kalıcı bir şekilde oluşmaya başladığı dönemdir. Bu süreci gereken eğitimi alarak geçiren çocuklar, okul hayatlarında ve daha sonraki mesleki yaşantılarında daha başarılı olmaya adaydırlar. Bu dönem çocuklar için, bilgi kaynakları yönünden zengin ve alanında uzman insanlardan oluşan personelin bulunduğu ortamlar hazırlamak ve çocukların bu mekânlarda vakit geçirmesini sağlamak büyük bir önem arz etmektedir. Kreşler ve gündüz bakımevleri erken çocukluk döneminde hizmet veren kurumlar olarak bilinmektedir ve hizmetleri ücretlidir. Ancak, herkesin erişebileceği ve ücretsiz hizmet sunacak zengin materyal donanımına sahip ve eğitilmiş personeli bünyesinde bulunduran bu tip ortamlar için bir numaralı aday halk kütüphanelerinin çocuk bölümleridir. Bu bölümlerde verilecek hizmetler yaşamboyu sürecek bir okuma sevgisi ve bu isteği içinde taşıyan bir toplum yaratmak için oldukça önem taşımaktadır.

Eğitim alanında yapılan çalışmalar göstermiştir ki okulöncesi çocuklarının öğrenimlerini gelişimsel faktörler dışında çocukların yaşadığı deneyimler de etki-

lemektedir. Ayrıca, yaşadıkları çevrenin çocukların gelişimleri üzerindeki etkileri de bu çalışmalar tarafından onaylanmıştır (Neuman, 1999; Roskos ve Neuman, 2001; Smith ve Dickinson, 1994). Çocukların gelişimi sırasında içinde buldukları ortamlar ve etraflarında bulunan insanlarla olan iletişimleri beyin gelişimleri açısından çok önemlidir. Bu durumda, çocukları bu tip tetikleyici ortamlarda buldurmak ve insanlarla güvenli iletişim kurmalarına fırsat tanımak, bu çağlardaki öğrenimleri için kritik bir değere sahiptir (Bredenkamp ve Copple, 1997).

Her ne kadar erken çocukluk döneminde yaşanan bu deneyimlerin onların gelecekteki başarılarını olumlu etkilediği biliniyor olsa da, gelir düzeyi düşük çevrelerden gelen çocukların bu tip ortamlarda bulunmaları üst gelir grubunda olan çocuklara göre daha sınırlı olmaktadır (Snow, Burns, ve Griffin, 1998). Bu bağlamda, çocuk kütüphaneleri alt gelir grubundan gelen ve okulöncesi programlara devam edemeyen çocukların bahsedilen deneyimleri kazanabilmeleri için önemli bir fırsat yaratmaktadır. Aşağıdaki bölümde halk kütüphanelerinin çocuklara yönelik ne gibi kütüphane hizmetleri verebileceklerine dair bilgiler sunulmaktadır.

Amaç, Kapsam, Yöntem

Bu çalışmanın amacı, erken çocukluk döneminde elde edilen kazanımların yaşamboyu öğrenme süreci için ne denli önemli olduğuna dikkat çekmek ve örnek bir kütüphane tanıtımı ile bu yaş grubuna yönelik olarak verilen hizmetlerin tanıtımını yapmaktır. Bu araştırmaya konu olan kütüphane Monroe İlçe Halk Kütüphanesi (MIHK- Monroe County Public Library)'nin Çocuk Bölümüdür. Çalışmada IFLA'nın yayınlamış olduğu "Çocuklara yönelik kütüphane hizmetleri rehberi" (IFLA, 2006) teorik çerçeve olarak kullanılmış ve bu kaynakta bahsedilen on ana başlık altında kütüphanenin vermiş olduğu hizmetler incelenmiştir. Bu başlıklar şu şekildedir: amaçlar, bütçe, materyaller, seçim kriterleri, yer, hizmetler, sosyal çevre ile işbirliği, halkla ilişkiler, insan kaynakları ve yönetim ve değerlendirme.

Bu çalışma niteliksel bir araştırma olup, veriler gözlem, görüşme ve belge toplama tekniği ile toplanmıştır. Gözlem için kütüphanenin çocuk bölümü değişik zamanlarda ziyaret edilmiş ve bu ziyaretler sonucunda kullanıcı profili ve uygulanan programlar hakkında fikir sahibi olunmuştur. Çocuk bölümü müdür yardımcısı (Lisa Champelli) ile yaklaşık 1 saatlik bir görüşme yapılmıştır. Bu görüşme, yarı serbest, yarı yapılandırılmış olup Merriam'a (2001) göre bu tip görüşmeler araştırmacıya cevaplanmayan sorular için belirlenen görüşme formatının dışına çıkmadan gerekli detay soruları sormasına izin vermekte ve böylece önceden öngörülme- yen fakat araştırma için büyük önem arzeden detayların yakalanabilmesine fırsat vermektedir. Çocuk bölümünün resimleri çekilmiş olup ve bu resim-

ler diğer belgeler ile birlikte (tanıtım broşürleri, programlara dair bilgilendirici metinler, v.s) belge analizi için kullanılmıştır. Bu belgeler ve resimler kütüphane ortamını ve uygulanmakta olan programları tanıtmak için destekleyici detaylar taşımaktadır.

Çocuk Kütüphaneleri ve Çocuklara Verilen Kütüphane Hizmetleri

Çocuk kütüphaneleri hiçbir zaman günümüzdeki kadar çocuklar ve aileleri için bu kadar önemli bir konuma gelmemiştir. Bugün dünyanın her köşesinde bilgiye erişim, bilgi okuryazarlığı ve yaşamboyu öğrenme toplumların önemli bir önceliği haline gelmiştir (IFLA, 2006). Bu bağlamda, halk kütüphaneleri ve daha da özelinde çocuk kütüphaneleri toplumun gereksinim duyduğu bu tip hizmetler için en uygun kurumlardır.

Araştırmalara göre, alt ve orta gelir grubunda bulunmakta olan aileler çocukları için benzer amaçlara sahiptirler de, ellerindeki olanaklar yüzünden çocuklarının eğitimlerini desteklemede büyük farklılıklar göstermektedirler (Celano & Neumann, 2001). Özellikle erken çocukluk döneminde fakir ailelerin çocuklarını kreş ve gündüz bakımevlerine göndermede çektikleri zorluk gözönüne alındığında; çocuk kütüphaneleri, farklı ekonomik çevrelerden gelen bu çocuklara kaliteli kitaplar ve ortam sağlayarak bir nebze olsun bu ailelerin çocuklarının eksikliklerini giderebilirler.

Teale'ye (1999) göre çocuk kütüphanelerinin sunacağı üç temel aktivite çocukların gelişimi için kaçınılmazdır. Bunlar; sesli okuma, çocukların zevk alacakları bir ortam yaratma ve okuma-yazmayı çocukların oyunlarının bir parçası yapma. Araştırmalar sesli okumanın çocukların okuma-yazma isteğini artıran en önemli aktivite olduğunu göstermektedir (Sulzby & Teale, 1991). Araştırmalara göre, parlak ve yumuşak ortamlar çocukların ilgisi için gereklidir. Ayrıca, çocuklara ait çizimler ve resimlerin yer aldığı köşeler de çocukları çekmek için kullanılabilir. Son olarak kitapları ve materyalleri çocukların erişebilecekleri şekilde dizmek ve düzenlemek, çocukların kitap ve materyal kullanımını arttıracaktır (Teale, 1999). Başka bir özellik de çocukların yazmayı ve okumayı entegre edebilecekleri drama ve tiyatro oyunlarıdır. Günlük yaşamın içinden seçilmiş giysi ve malzemelerden oluşturulacak köşeler uygun yazılı ve görsel materyaller ile desteklendiğinde çocuklar için hem bir eğlence hem de bir öğrenme yeri olacaktır (Roskos, 1995).

American Library Association'ın 2000 yılı istatistikleri çocuk kütüphanelerinin %94'ünün çocuklar için uygun ortamlar sağladığını, %95'inin yaz okuma programları düzenlediğini ve %89'unun da hikaye saatleri düzenlediğini göstermektedir (ALA, 2000).

IFLA'nın "Çocuklara Yönelik Kütüphane Hizmetleri Rehberi"

IFLA'nın "Çocuklara Yönelik Kütüphane Hizmetleri Rehberi" 2003 yılında "IFLA Libraries for Children and Young Adults" bölümü ve Medvescak Halk Kütüphanesi (Zagreb, Hırvatistan) tarafından ortaklaşa geliştirilmiştir. Bu rehber ile çocuklara ve gençlere yönelik kütüphane hizmetlerinin öneminin artışı ve sonucunda bu kitleye yönelik kaliteli hizmet anlayışının geliştirilmesine yardımcı olmak için bu tip bir yayına olan gereksinimin karşılanması hedeflenmiştir.

Rehber iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde rehberin misyonu ele alınmakta ve burada çocuk kütüphanelerinin son dönemde artan misyonundan bahsedilmekte ve bu misyonun getirdiği sorumluluktan bahsedilmektedir. İkinci bölümdeyse 10 ana başlık maddeler halinde ve açıklamalarıyla verilmektedir. 10 ana başlık şunlardır: amaçlar, bütçe, materyaller, seçim kriterleri, yer, hizmetler, sosyal çevre ile işbirliği, halkla ilişkiler, insan kaynakları ve yönetim ve değerlendirme. Bu başlıklara yönelik ayrıntılı bilgiler ve MİHK'nın bu maddeler ışığında değerlendirilmesi aşağıdaki bölümde yapılmıştır.

Monroe İlçe Halk Kütüphanesi

Bu araştırmaya konu olan kütüphane Amerika'nın "Mid-West" olarak adlandırılan bölgesinde olup 100-150 bin nüfuslu bir bölgede hizmet vermektedir. Monroe İlçe Halk Kütüphanesi (MİHK) sistemi iki kütüphaneden oluşmakta olup bunlar: ana kütüphane ve yakın çevrede bulunan bir kasabada bulunan birim kütüphanesidir. Bu araştırmaya konu olan hizmetler ve alan sadece ana kütüphanede verilen hizmetler ve sağlanan ortam ile sınırlıdır. MİHK ana binasında 2005 yılı itibari ile yaklaşık 466.000 kitap, süreli yayın, DVD, video kaset v.b. materyal bulunmaktadır. Yine aynı yıl itibari ile, 2 milyonun üzerinde kitap ödünç verilmiştir. 78 bin üyesi bulunup bu sayı toplam nüfusun %65'ine tekabül etmektedir. Günde 3000 kişi kütüphaneyi ziyaret etmektedir. MİHK ana binası iki kattan oluşmaktadır. Her kat iki kısma ayrılmış durumdadır. İlk katta sağda çocuk bölümü ve solda kitap dışı materyaller, konferans salonu ve toplantı odaları bulunmaktadır. Üst katta sağda yetişkinler için ayrılan bölüm ve solda ise Indiana bölgesine ait eserlerin bulunduğu bölüm bulunmaktadır. Bu bağlamda kütüphanenin sağ tarafı okuyuculara ayrılmış olup sol kısmı ise genelde aktivite alanları olarak kullanılmaktadır.

Kütüphane haftanın 7 günü hizmete açıktır. Hafta içi Pazartesi-Perşembe 09:00-21:00, Cuma 09:00-18:00, Cumartesi 09:00-17:00 ve Pazar 13:00-17:00 saatleri arası açıktır. Toplamda kütüphane haftada 70 saat hizmet vermektedir. Kütüphane 2006 yılında, Amerika'daki halk kütüphaneleri için çok prestijli bir

rehber olan Hennen's American Public Library Rating Index'de (HAPLR Index) 9000 halk kütüphanesi içinde kendi kategorisinde ikinci sırada yer almıştır.

Monroe İlçe Halk Kütüphanesi(MİHK)'nin IFLA Rehberi'ne Göre Değerlendirilmesi

Çalışmada MİHK, IFLA'nın çocuk kütüphaneleri için geliştirdiği rehber temel alınarak 10 başlık altında değerlendirilmiştir.

Amaçlar

IFLA rehberine göre amaçlar: çocukların fonksiyonel, görsel, ve medya okuryazarlığını, kültürel gelişimini, okuma gelişimini, yaşam boyu öğrenimini destekleyecek yaratıcı programları kapsamalıdır. Bunun yanında, bütün kaynaklara erişim, çocuklar, anne-baba ile öğretmenler için destekleyici aktiviteleri içerecek şekilde düzenlenmelidir (IFLA, 2006).

MİHK sisteminin görev tanımına göre, kütüphane yaşam boyu okuma için fırsatlar sağlamalı ve okuyucularına bilgi ve kaynaklara eşit erişim imkanı tanımalıdır. Bu iki ilke IFLA rehberinde bahsedilen amaçlar ile birebir örtüşmektedir. Buna ilaveten, görev tanımına göre dört anahtar kavram MİHK sisteminin ana amaçlarını oluşturmaktadır. Bu kavramlar: erişim, hizmet, toplum ve üretimdir (Monroe County Public Library, 2007). Yapılan bütün programlarda, verilen bütün hizmetlerde bu dört kavram gözönünde bulundurulmaktadır. Örneğin, hazırlanan dış erişim programları ile kütüphaneye gel(e)meyen ailelerin çocuklarına hizmet götürülerek, bu çocukların ve ailelerin kütüphane kaynaklarına erişimleri gerçekleştirilmekte böylelikle toplumun bu mağdur kesiminin bu tip hizmete olan ihtiyacı giderilmektedir. Bu bağlamda, MİHK sistemi bahsedilen IFLA ilkelerinin ötesine geçmeye çalışmaktadır denilebilir.

Bütçe

Çocuklar üzerine yatırım yapılmaya değer varlıklardır. Bu bağlamda halk kütüphanelerinin çocuk bölümlerine ya da çocuk kütüphanelerine yapılacak harcamalar buna geçecek harcamalardır. IFLA rehberi kütüphane bütçesinden ayrılan paranın yanında, dışarıdan da ek gelir elde edilerek bunların da bütçeye katılması gerektiğini belirtmektedir (IFLA, 2006).

MİHK sisteminin 2005 ana bütçesi 6.053.087 milyon dolardır. Bu paranın %90'nı bölgeden alınan vergilerden gelmektedir. Diğer kalan %10 ise fotokopi, ceza v.s. gelirleridir. 2005 giderleri ise 6.185.876 dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu giderin büyük kısmı personele harcanmıştır (4.311.923 dolar), materyal alımına harcanan para toplam bütçenin yaklaşık %16'sına denk gelmektedir. Personel gideri ve materyal alım kalemi toplam bütçenin yaklaşık %87'sini oluşturmaktadır. Aşağıdaki Tablo'da son üç yılın rakamları yüzdeleri ile birlikte ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo 1. Yıllara göre bütçenin dağılımı

Yıllar	Gelir(\$)	Gider (\$)			
		Personel		Koleksiyon	
2005	6.053.087	4.311.923	% 71	1.013.258	% 16
2004	5.982.781	4.111.372	% 68	907.554	% 15
2003	6.388.865	4.095.640	% 64	796.427	% 12

Görüleceği üzere yıllar bazında genel bütçede koleksiyon için ayrılan parada yüzde olarak devamlı bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Çocuk bölümü için kesin rakamlar elde edilememekle beraber yapılan görüşmede 2007 yılı için 170.000 dolarlık paranın yalnızca kitap alımı için ayrıldığı bilgisi elde edilmiştir (Champelli ile Görüşme, 26 Aralık 2006). Kitap dışı materyaller de düşünüldüğünde çocuk bölümüne ayrılan miktarın azımsanmayacak nitelikte olduğu görülmektedir.

Materyaller

IFLA'nın rehberine göre halk kütüphanelerinin çocuk bölümleri çocukların gelişimine uygun bütün formatlardaki materyalleri bulundurmakla yükümlüdür. Bu materyaller, "kitaplar, süreli yayımlar, çizgi romanlar, broşürler, CD'ler, DVD'ler, kasetler, oyuncaklar, öğretici oyunlar, bilgisayarlar ve bilgisayarlar için gerekli yazılım ve bağlantıları" kapsamaktadır (IFLA, 2006, s. 9).

Yapılan gözlemler ve görüşmeden elde edilen bulgulara göre MİHK yukarıda bahsedilen materyal çeşitlerinin hemen hemen hepsini bünyesinde bulundurmaktadır. Yalnızca, çocuklar için öngörülen ve eğitici oyun oynanabilen bilgisayarlar mevcut değildir. Kütüphanenin 0 yaştan başlayıp 13 yaşına kadar olan çocuklara hitap eden bir koleksiyonu vardır ve bunlar üç ana bölümde tutulmaktadır. Bunlar, sarı, yeşil, ve mavi alanlardır. Sarı renkli raflar okulöncesi çocuklara yönelik koleksiyonu göstermektedir. Yeşil renkli raflar ilkökul çağındaki çocuklara yönelik

olarak bulundurulan kitaplar ve materyallerin tutulduğu raflardır. Mavi renkli raflarda ise ortaokul çocukları için tutulmakta olan materyaller bulunmaktadır.

Yeterli materyali bulundurmak kadar o materyallerin sunumu da önemlidir. Bu bağlamda, MİHK'nin çok başarılı bir sunum yaptığını söylemek mümkündür, çünkü raflarda bulunan materyaller düzgün ve her an erişime hazır konumdadır. İkinci olarak, yaş gruplarına göre hazırlanmış raf boyları da ayrıca okuyucular için bir çekim kaynağıdır. Örneğin, 2-3 yaş çocukları istedikleri kitapları boyları hizasında bulunan raflardan çekip alabilmekte ve yine kendi boyları için hazırlanan masa ve sandalyelerde bu kitapları kendilerine göre okuyabilmekte.

(Resim 1): Kitap rafları

Yukarıdaki resim bu bölümün genel bir görüntüsünü yansıtmaktadır.

Kütüphaneye gelen okulöncesi çocuklarının ödünç almaları için hazırlanmış oyuncak çantalarının tutulduğu raflar, yukarıda görünen şeklin hemen sağ tarafında yer almaktadır. Bunun yanında bu çocukların kütüphane içinde oynayabilecekleri oyuncaklar da mevcuttur. Resim 2'de ise tüm yaş grupları için bulundurulan kitap dışı materyallerin bulunduğu alan görülmektedir. Bu koleksiyonun büyük bir çoğunluğunu CD ve DVD'ler oluşturmaktadır. Gelişen teknoloji doğrultusunda daha önce koleksiyonun çoğunluğunu oluşturan vidocaset ve "audiobook" tabir edilen sesli kitaplar yerini daha güncel olan bu medya türlerine bırakmıştır (Champelli ile Görüşme, 26 Aralık 2006).

Çocuk bölümünde bulunan basılı materyaller üç haftalığına ödünç alınabilmekte buna karşın DVD ve diğer kitap dışı materyaller bir haftalığına ödünç verilmektedir. Ancak bunlar başka bir okuyucu tarafından istenilmediği takdirde devamlı olarak uzatılabilmektedir. Ayrıca ödünç alınan materyal sayısında bir sınırlama yoktur.

(Resim 2): Kitapdışı materyal rafları

Özetle, gerek materyal adedi, gerekse materyal çeşitliliği bakımından MİHK çocuk bölümü oldukça zengin durumdadır.

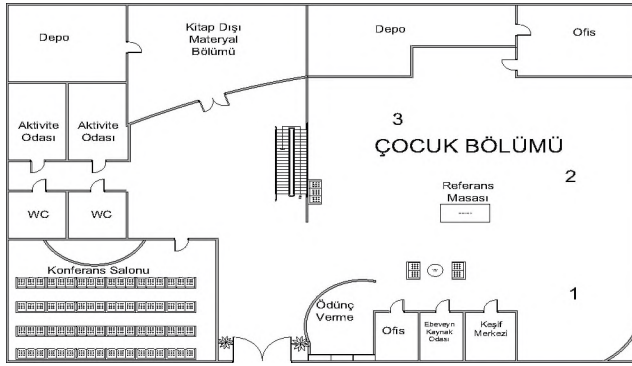
Seçim Kriterleri

Kütüphaneciler için kitap ve diğer materyalleri seçerken başvurdukları seçim kriterleri çok önemlidir. Bu tip seçimler için yayınlanmakta olan basılı ve görsel materyaller mevcuttur. Bunun yanında, IFLA rehberi seçim kriteri olarak yüksek kalitede, doğru ve güncel bilgi içeren kaynakların yanında içinde bulunulan toplumun kültürel değerlerini ve geleneklerini yansıtan eserlerin seçiminin de önemini belirtmektedir. Ayrıca, başka bir seçim kriteri olarak küresel toplumun değerlerinin de gözönünde bulundurulmasını istenmektedir.

MİHK çocuk bölümü personeli materyallerin seçiminde öncelikle okuyucularının ihtiyaçlarını gözönünde bulundurmaktadır. Okuyucularından gelen istekleri kendi aralarında değerlendirmekte ve sonrasında istenen materyallerin alımı yapılmaktadır. Ayrıca çeşitli çevrimiçi kaynaklar da kitap ve materyal seçimleri için başvuru kaynağı olarak kullanılmaktadır. Bunlardan bazıları: Indiana Eyaleti Eğitim Bakanlığı okuma listesi, AIME'nin sesli okunan kitap listesi ve iki ulusal kitap yarışmasının ödül almış kitaplarından oluşan liste.

Yer

IFLA rehberi her yaştan çocukların kütüphaneyi çekici, davetkar ve ürktütücü olmayan yerler olarak bulmaları gerektiğini belirtmekte ve ideal olarak çocuk bölümlerinin diğer bölümlerden kolayca ayrıştırılabilecek (çocuklara has mobilyalar, dekorasyon ve renkler) ve kendilerine ait yerlerinin olması gerektiğini vurgulamaktadır (IFLA, 2006).

Şekil 1: MİHK 1. Kat ve Çocuk Bölümü yerleşim planı

Şekil 1’de görüleceği üzere giriş katının sağ kısmı tamamen çocuk bölümüne ayrılmıştır. Bölüme girişte hemen sağda ödünç verme bankosu yer almaktadır. Yine sağ tarafta, ödünç verme bölümünde çalışanların kullandığı bir oda, onun yanında anne-baba, öğretmen ve diğer insanların kullanması için oluşturulan “Ebeveyn Kaynak Odası” bulunmaktadır. Burada çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili kaynaklar yer almaktadır. Bu kaynaklar arasında çocuk edebiyatı ile ilgili kitaplar, matematik-fen müfredatı ile ilgili kaynaklar, oyun-bilmece kitapları, süreli yayınlar, video kasetler bulunmaktadır. Bu odanın yanında bulunan “Okulöncesi Çocuklar İçin Keşif Merkezi”nde ise anne-babaların çocukları ile birlikte oyun oynayabileceği bir ortam oluşturulmuştur. Burada çeşitli oyuncaklar, bilmeceler ve oyun alanları bulunmaktadır. Resim 3’de genel bir görünümü verilen bu oda çok sıklıkla kullanılan bir alandır. Odada bulunan renkler canlı ve çocukların dikkatini çekmek için özel olarak kullanılmıştır.

(Resim 3): Okulöncesi çocuklar keşif merkezi

Referans masası, çocuk bölümünün çok merkezi bir yerine yerleştirilmiştir. Bölüme giren herkesin görebileceği çok kritik bir noktada yer alan bu masada bulunan görevliler her an okuyucuya yardım etmektedirler. Böylece okuyucular kendilerini daha rahat hissetmektedirler.

Şekil 1’de 1 numara ile belirtilen alan sarı renkli raflardan oluşmakta ve okulöncesi çocuklar için oluşturulan koleksiyonu barındırmaktadır. Bu alanda daha önce bahsedildiği gibi oyuncak rafları ve 0-6 yaş çocuklarının yararlanabileceği materyaller bulunmaktadır. 2 numara ile gösterilen alan ise ilkokul çocuklarına yönelik materyallerin tutulduğu alanı göstermektedir. Bu raflarda, hikayeler ve hikaye dışı bilimsel yayınlar yer almaktadır. 3 numara ile gösterilen alanda ise daha büyük yaş grubu çocukları için derlenmiş olan materyaller yer almaktadır. Burada da yine hikaye-roman ve roman dışı konulardan oluşan kitaplar mevcuttur. Bölümün en sonunda kütüphanecilerin kullandığı bir ofis ve yanında ise yine bir depo yer almaktadır. Genel olarak kütüphanenin 1/4’ü çocuk bölümüne ayrılmıştır denilebilir.

Hizmetler

Çocuklar diğer yetişkinler kadar ciddiye alınmalı ve verilen hizmetler bir o kadar ciddiyetle yapılmalıdır. Bu çocuk bölümleri veya kütüphaneleri, okuyucularının bilgi, kültür ve eğlence ihtiyaçlarını karşılayabilmelidir (IFLA, 2006).

MİHK Çocuk bölümü süregelen programlar aylık programlar ve kütüphane

dışında sunulan programlar olmak üzere üç türde çocuklara hizmet sunmaktadır. Kütüphanenin verdiği hizmetlerin büyük çoğunluğunu süregelen programlar oluşturmaktadır. Halihazırda altı süregelen program yürütülmektedir, bunlar: okulöncesi çocuklar için keşif merkezi, bebeklere yönelik programlar, salı hikayeleri, aile hikaye zamanı, kukla gösterisi ve hikaye saatidir. Okulöncesi çocuklar keşif merkezi kütüphanenin açık olduğu saatler dahilinde açıktır. Anneler-babalar buraya çocukları ile gelip kitap okuyabilir, bilmeceler çözebilir, oyun oynayabilir, kukla ve benzeri oyuncaklar ile çocuklarını eğlendirebilirler. Ayrıca belirli saatlerde kütüphaneciler tarafından yapılandırılmış programlar da sunulmaktadır. Şubat ayı için yapılandırılmış programlar “Alef Ba”, “Say it Spanish” ve “Your child, ready to read” olarak belirlenmiştir.

Bebeklere yönelik programlar da “Lap Babies”, “Walkers” ve “Tuneful Twos” olmak üzere kendi içinde üçe ayrılmaktadır. “Lap babies”, doğumdan 1 yaşa kadar olan bebekler için düzenlenmiş olup bu bebeklere göre şarkılar ve oyunları içermektedir. “Walkers” ise yürümeye başlayan bebekler için olup (genellikle 1-2 yaş arası) yine bu gruba yönelik şarkılar, oyunlar ve parmak oyunlarından oluşur. Üçüncü ve son program “Tuneful Twos” ise 2 yaşındakilere yönelik olarak hazırlanan programdır ve bu program müzik, oyun ve hareketlerden oluşmaktadır. Salı hikayeleri isimli program yarım saatlik bir program olup her salı 10:00-10:30 saatleri arasında 3-6 yaş arası çocuklara yönelik olarak yapılmaktadır. Bu programda, hikayeler okunmakta ve şarkılar söylenmektedir.

Aile hikaye zamanı programı ise her çarşamba 19:00-19:45 saatleri arasında ailelerin ve çocukların katılımı ile yapılan yine hikayelerin okunup, şarkıların söylendiği, filmlerin izlendiği bir programdır. Kukla gösterisi ise her cumartesi 11:00 ve 13:00 de olmak üzere iki sefer yapılan ve çocukların sevdiği güncel karakterlerden oluşan bir programdır.

Hikaye saati ise her ayın son çarşamba’sı 9:30-10:30 ve 13:30-14:30 saatleri arasında kütüphanenin konferans salonunda 2-6 yaş arası çocuklar için düzenlenmiş bir programdır. Her ayın konusu farklı olup o konuya yönelik hikayeler, filmler, şarkılar ve oyunları içermektedir.

Aylık programların içerikleri aylık olarak değişmekte her ay yapılan film gösteriminin yanında o ay içinde gerçekleşecek olan olaylara ait programlar yapılmaktadır. Örneğin, Şubat ayı için ay takvimi kutlamasına yönelik bir program ve Mart ayı için de yöresel bir festival için hazırlanan programlar mevcuttur (MCPL, 2007).

Dış erişim programları vasıtasıyla kütüphaneye erişimi olmayan çocuklara hizmet götürülmektedir. Ayrıca çeşitli kreşler ve gündüz bakımevleri ile yapılan anlaşmalar çerçevesinde kütüphaneciler bu yerlere giderek sınıflarda hikaye okuma, elişi programları v.b. programlar düzenlemektedir.

Ayrıca MİHK okula giden çocuklar için “ev ödevi” yardım hizmeti de vermektedir. Bu hizmet çerçevesinde Indiana Üniversitesi’nden öğrenciler matematik, kompozisyon ve diğer konularda ilkokul çağındaki çocuklara yardım etmektedirler.

Sosyal Çevre ile İşbirliği

IFLA rehberi, çevrede bulunan resmi ve özel kurum ve kuruluşlarla iletişim ve işbirliğinin kütüphaneler için önemine dikkat çekmektedir. Bu bağlamda okulları ve okulöncesi çocukları bünyesinde bulunduran, kreş, gündüz bakım evleri, anaokulları, hastaneler gibi kurumlarla işbirliğinin önemine işaret etmektedir.

MİHK çocuk bölümü dış erişim programları aracılığı ile çevrede bulunan okulöncesi kurumlar ile devamlı bir iletişim halindedir. Gerek bu kurumların kütüphaneye yaptığı ziyaretler, gerekse kütüphane personelinin bu kurumlara giderek yapmış olduğu programlar çocuk bölümünün yıllık olağan işleri arasındadır. Ayrıca gezici kütüphane aracılığı ile fakir semtlerde bulunan ve kütüphaneye erişimi olmayan çocuklar da kütüphane hizmetlerinden yararlanabilmekte ve istedikleri kitapları ödünç alabilmektedirler.

Halkla İlişkiler

Kütüphanelerin tanıtımı ve çevredeki çocuklar tarafından bilinmesi kütüphanelerin kullanımı açısından önemlidir. Bu bağlamda MİHK bir halkla ilişkiler görevlisini kütüphane hizmetlerinin tanıtımı için istihdam etmiştir. Bu kişi kütüphanenin yapacak olduğu programlarının tanıtımı, ilanı, duyurularının yapılması, basın açıklamaları, broşürlerin hazırlanması v.b işlerden sorumludur.

Kütüphane ortak yönetimini yaptığı ve binasında yer verdiği yerel televizyon kanalı aracılığı ile hem kütüphane hizmetlerini tanıtmakta, hem de topluma hizmetini televizyon ekranlarında sürdürmektedir. Bu kanalda kütüphane personeli tarafından hazırlanan programlar yer almakta, bununla birlikte bütün yerel haberler, olaylar ve toplantılar bu kanal aracılığı ile ekrana getirilmektedir. Bütün bunları gözönüne aldığımızda MİHK sisteminin tanıtım açısından fazla bir zorluk çektiğini söyleyemeyiz.

İnsan Kaynakları

Kaliteli hizmet eşittir kaliteli personel. Özellikle hitap edilen kitle gözönüne alındığında çocuk kütüphanelerinde hizmet veren personelin kalitesinin önemi daha da artmaktadır. IFLA rehberi bu bölümlerde görev yapacak personelin çocuk psikolojisi ve gelişimi, okuma-yazma ile ilgili teoriler ve çocuk edebiyatı konusunda bilgili olması gerektiğini belirtmektedir.

MİHK'de üç tam zamanlı ve üç yarı-zamanlı olmak üzere altı kütüphaneci çalışmaktadır. Bunlara ilaveten, iki tam-zamanlı ve iki yarı-zamanlı kütüphaneci olmayan personel görev yapmaktadır. Toplamda 10 personelin görev yaptığı bu bölüm haftada 70 saat hizmet vermektedir.

Bölümde görevli bütün kütüphaneciler kütüphanecilik bölümü mezunu olup hepsi çocuk kütüphaneleri ve çocuk kütüphaneciliği üzerine uzmanlıklarını yapmışlardır. Diğer kütüphaneci olmayan personel ise üniversite mezunu olup, Psikoloji, İngiliz dili gibi bölümleri bitirmişlerdir. Yapılan görüşmede bölüme alınacak kütüphaneci olmayan personel seçiminde öncelikle çocuk sevgisi ve çocuklara birlikte zaman geçirmekten zevk alma koşullarının arandığı belirtilmiştir (ChamPELLI ile Görüşme, 26 Aralık 2006).

Yönetim ve Değerlendirme

IFLA rehberi plan ve bütçe aşamasında çocuk bölümünden insanların bu süreçte yer almasının önemine işaret etmektedir. Ayrıca, bölüm olarak personelin performansının değerlendirilmesi de kaliteli hizmet için önemli bir gerekliliktir.

MİHK sisteminin çocuk bölümü müdürü diğer müdürler, yetişkin bölümü müdürü, birim kütüphanesi müdürü, dış erişim servisi müdürü ile birlikte kütüphanenin plan ve bütçe toplantılarına katılmaktadır. Bu toplantılar her onbeş günde bir yapılmakta olup burada ortaya çıkan sorunlar tartışılmakta ve daha sonra alınan kararlar kütüphane müdürü tarafından onaylanmaktadır.

Değerlendirme için çeşitli istatistikler kütüphane içinde tutulmaktadır. Ayrıca çocuk bölümü kendi vermiş olduğu okuyucu grubuna özel istatistiklerini tutmaktadır. Örneğin, 2005 yılı yazında 2500 çocuk yaz okuma programlarına, 750 okulöncesi dönem çocuğu kitap ödünç alma programına katılmıştır. Bir önceki dönemde bu sayılar sırası ile 1147 ve 441'di.

Bulgular

Daha önceki bölümde bahsedildiği üzere kütüphane IFLA'nın çocuk kütüphaneleri için hazırlanmış olduğu "Çocuklara Yönelik Kütüphane Hizmetleri Rehberi"ndeki (IFLA, 2006) başlıklar esas alınarak incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Amaçlar açısından elde edilen bulgular gösteriyor ki MİHK görev tanımı ve bunları gerçekleştirmek için verdiği hizmetlerle IFLA rehberinde bahsedilen amaçların ötesine geçmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda, Amerika Birleşik Devletleri'nde en iyi çocuk bölümüne sahip kütüphanelerden birisi seçilmiştir.

Bütçe açısından kütüphanenin oldukça iyi durumda olduğu görülmektedir. Kaliteli kütüphane hizmeti vermek için en önemli kalemlerden biri olan bütçe açısından MİHK iyi bir durumdadır.

Diğer bir önemli değişmez de kütüphanenin okuyucularına sağladığı materyallerdir. IFLA rehberinde bahsedilen en önemli unsurlardan bir tanesi doğru bilgi içeren kaynakların bulundurulmasıdır. Bu açıdan bakıldığında MİHK'nın güncel ve doğru bilgi içeren kaynaklara sahip olduğu görülmektedir. Materyal seçimi açısından bakıldığında MİHK'nın bulunduğu çevrenin ihtiyaçlarını gözetecek kaynakları seçmeye çalıştığı ve bu seçimler için bilinen ve güncel kaynaklar kullanıldığı görülmektedir. Değerlendirme kısmında da görüleceği üzere, kütüphane oldukça büyük bir hizmet alanına sahiptir. Ayrıca gerekli durumlarda kütüphanenin diğer kullanım alanlarından da yararlanabilmektedir. IFLA rehberinde bahsedilen davetkar ve çekici bir ortam kütüphanede oluşturulmuştur. Yerinin avantajı dolayısıyla kütüphanenin verdiği hizmetlerden daha geniş bir kitle yararlanabilmektedir.

Hizmetlerle ilgili bulgular ise çalışmanın en ilginç bulgularını içermektedir. Kütüphanede verilen hizmetlerin çeşitliliği ve kalitesi kütüphanenin en önemli özelliğini oluşturmaktadır. Bu hizmetleri alan kullanıcı kitlesi 1 yaşından başlamakta. Bu tarz bir kitleye hizmet vermek her çocuk kütüphanesinin olması gereken ama çoğunlukla bulunmayan bir hizmeti göstermektedir.

Sosyal çevre ile işbirliği IFLA rehberinin çocuk kütüphaneleri için gerekli gördüğü diğer önemli maddesidir. Kütüphaneler bulunduğu çevrede bulunan resmi ve özel kurum ve kuruluşlarla devamlı bir işbirliği içinde bulunmalıdır ki bu sayede kütüphaneye maddi-manevi kaynak aktarımı ve destek sağlanabilsin. Bu açıdan MİHK sosyal çevre ile iyibir ieltişim kurmuş ve bu sayede kurum ve kuruluşlardan yardım almaktadır.

Halkla ilişkiler ise Amerika Birleşik Devletleri'nde en iyi yapılan uygulamalardan birisi olup bu açıdan MİHK sosyal çevre ile olan iyi ilişkileri sayesinde bünyesinde bir televizyon yayını bölümü bulundurmaktadır. Bu sayede bütün hiz-

metlerinden çevrede bulunan kullanıcıları haberdar edebilmekte ayrıca tanıtımını da ücretsiz yapabilmektedir.

Yukarıda bahsedilen bu hizmetlerin verilebilmesi için yeterli ve kaliteli bir insan kaynağına ihtiyaç olduğu aşıkardır. MİHK’da görevli kütüphaneci ve destek personeli kütüphanecilik mesleği ile ilgili direk ya da dolaylı eğitim almış olup çocuklara ve çocuk gelişimine yönelik sertifikaları vardır. Bu sayede, çok farklı bir kullanıcı kitlesine hitap edebilmekte ve farklı ve eğlenceli programlar hazırlayabilmektedirler.

Yönetim ve değerlendirme ise IFLA rehberinin son maddesi olup çocuk bölümü yöneticilerinin kütüphane yönetiminde direk etkisi olması gerektiği belirtilmektedir. Bu açıdan ele alındığında MİHK yöneticisi kütüphane kararlarına müdahil olmakta ve karar aşamasında önemli rol oynamaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Kitap sevgisinin toplumun geneline yayılabilmesi için halkın her kesiminden, her yaş grubundan insanların rahatça erişim sağlayabileceği halk kütüphaneleri gibi kurumların toplum içindeki rollerinin artması, bunu sağlamak için bu tip kurumların halkın ilgisini çekecek şekilde yapılandırılması gerekmektedir. Diğer bir deyişle, halk kütüphanelerinin kullanılabilmesi için fiziki ve teknolojik alt yapılarının günlük ihtiyaçlara cevap verecek kapasitede olması, personelin ve hizmet kalitesinin yeterli nitelikte olması gerekir. Bunun hayata geçirilebilmesi için kütüphaneler MİHK örneğinde olduğu gibi yeterli bütçelere sahip olmalıdır. MİHK yerel kaynaklardan gelen vergi gelirleri ile oldukça güçlü bir yapıya sahiptir. Bütçenin doğru şekilde kullanılması ve bu kullanımın sıkı bir şekilde denetlenmesi de önemlidir. Öte yandan, “kaliteli hizmet kaliteli personel ile verilebilir” anlayışından hareketle üçü meslek uzmanı olmak üzere beş tam zamanlı ve yine üçü meslek uzmanı olmak üzere 5 yarı zamanlı personelin sadece çocuk bölümünde görev yaptığı bir kütüphanenin okuyucularına sağladığı kalite standardının IFLA rehberinde bahsi geçen standartların üstünde olduğu açıktır.

Başka bir önemli gösterge de toplumun o kuruma olan desteğidir. Eğer, içinde bulunduğu toplumdaki yeterli desteği görebilirse, kütüphaneler -MİHK örneğinde olduğu gibi- ait olduğu toplumun ihtiyacı olan her türlü hizmeti kolaylıkla yerine getirebilir. Yüzde 65’inin halk kütüphanesine üye olduğu bir toplumun o kuruma verdiği destek, kurum için yadsınamayacak bir güçtür. IFLA rehberinde belirtilen standartlar gözönüne alındığında, MİHK’nın yukarıda bahsi geçen bütün kriterler açısından yüksek bir hizmet kalitesine ve bu hizmet kalitesini sağlayacak fiziki bir yapıya, teknolojik alt yapıya ve personel kalitesine sahip olduğu ortaya çık-

maktadır.

Sonuç olarak, Monroe İlçe Halk Kütüphanesi, yaptığı programlar ve yarattığı ortam ile çocuklarda kitap sevgisinin gelişmesine ve bu sevginin yaşam boyu sürececek şekilde yerleşmesine önem verdiğini göstermektedir

Kaynakça

- American Library Association. (2000). “*Kids and reading.*” 20 Ocak 2007 tarihinde <http://www.ala.org/pio/factsheets/kidsucceed.html> adresinden erişildi.
- American Psychological Association. (2001). *Publication Manual of the American Psychological Association.* (5th ed.)
- Bredekamp, S. & Copple, C. (1997). *Developmentally appropriate practice in early childhood programs.* Washington, D.C.: National Association for the Education of Young Children.
- Celano, D. & Neumann, S. B. (2001). The role of public libraries in children’s literacy development. Pennsylvania, PA: Pennsylvania Library Association.
- IFLA (2006). *Guidelines for children’s libraries services.* 18 Ocak 2007 tarihinde <http://www.ifla.org/VII/s10/pubs/ChildrensGuidelines.pdf> adresinden erişildi.
- Merriam, S. B. (2001). *Qualitative research and case study applications in education.* San Francisco, CA: Jossey-Bass
- Monroe County Public Library. (2007). *Monroe County public Library Mission, Vision, and Values.* 20 Ocak 2007 tarihinde http://www.monroe.lib.in.us/general_info/mission_statement.html adresinden erişildi.
- Neuman, S. B. (1999). Books make a difference: A study of access to literacy. *Reading Research Quarterly*, 34 (3), 286-311.
- Roskos, K. (1995). *Linking literacy and play.* Newark, NJ: International Reading Association.
- Roskos, K. & Neuman, S. B. (2001). *Environment and its influences for early literacy teaching and learning.* S. B. Neuman & D. K. Dickinson (Eds.), *Handbook of early literacy research* içinde (pp. 281-292). New York, NY: The Guilford Press.
- Smith, M. W. & Dickinson, D. K. (1994). Describing oral language opportunities and environments in Head Start and other preschool classrooms. *Early Childhood Research Quarterly*, 9 (3/4), 345-366.
- Snow, C. E., Burns, M. S. & Griffin P. (Eds.). (1998). *Preventing reading difficulties in young children.* Washington, D.C.: National Academic Press.
- Sulzby, E. & Teale, W. (1991). “*Emergent Literacy*”. R. Barr and others (Eds.),

Handbook of Reading Research: Volume II içinde (pp. 727-757). New York, NY: Longman.

Teale, W. (1999). Libraries promote early literacy learning: ideas from current research and early childhood programs. *Journal of Youth Services in Libraries*, 12 (2), 9-16.

Summary

Early childhood education research draws attention to the value of the early childhood years for future learning and development. Early childhood education can help all children and quality childhood experiences are particularly critical for children in early ages. Today, preschools are the primary institutions where children may get the necessary support and education for their optimum development. However, in the society there are other institutions that may support children's healthy development providing developmentally appropriate experiences and environments. Children's departments of public libraries are the places where children may get that kind of support if these places are arranged well. The purpose of this study was to examine a public library's children's department in the light of IFLA's "Guidelines for Children's Libraries Services" which is a guidebook for public libraries' children's departments. The guideline draws a framework for children's departments to provide the best service to their clientele.

In this qualitative study, a children's department who was one of the top five children's departments in the USA in 2007 according to Hennen's American Public Library Rating Index was evaluated based on IFLA's "Guidelines for Children's Libraries Services" book. The findings were interpreted within the context of ten main concepts that the guidebook suggested. The data supported a conclusion that the public library's children's department was satisfying on many cases, even in some concepts, they went beyond in terms of its services to children. The main result of the study is that budget, staff, and public support are the main determinants of a quality service.